

Érettségi változások: MAGYAR NYELV ÉS IRODALOM

A közismereti érettségi vizsgatárgyak 2024. május-júniusi vizsgaidőszaktól érvényes vizsgakövetelményei

2024-től kezdődően a felmenő rendszerben tanulók számára új, változó vizsgakövetelmények lépnek érvénybe. **Érettségi változások** című rovatunkban tantárgyanként kerülnek terítékre a kötelező vizsgatárgyak bizonyos változási szisztémái. Aktuális lapszámunkban a magyar nyelv és irodalom tantárgyat vizsgáljuk meg.

Szöveg: Karkó Ádám

2020-ban a *Nemzeti alaptanterv* és *Kerettantervek* bevezetését követően elkészültek a hozzájuk illeszkedő részletes érettségi vizsgakövetelmények is. A követelmények alapján először a 2023/2024-es tanévben, a május-júniusi érettségik alkalmával adnak számot tudásukról a vizsgázók.

A megújuló érettségi vizsgakövetelmények – általánosan interpretálva, az összes érettségire vetítve – korszerű értékelési módszereket határoznak meg, amelyekkel az eddiginél szélesebb teret adnak a diákok önálló problémamegoldásának és kreativitásának. Továbbra is megmaradt az érettségi vizsga kétszintű rendszere, melyben a kötelező vizsgatárgyak sem változtak meg, így a magyar nyelv és irodalom is a kötelező érettségi vizsgák hétfői napjára esik majd, ahogyan azt már megszokhattuk.

Változtatások sok tekintetben

A legszembetűnőbb változtatások a magyar nyelv és irodalom érettségi vizsgakövetelményeiben történtek. Bár az eddig megismert érettségi vizsgakövetelményekhez képest az érettségi feladatsor felépítése sokban nem változott, a számon kérhető fogalmak körét a *Kerettantervek* 5–12. évfolyamra érvényes előírásaiban szereplő fogalmak alkotják. Ilyenformán tehát bővítések, betoldások és elhagyások jellemzik a 2023/2024-es tanévtől valós lábakra álló érettségi vizsgakövetelmény-rendszert.

A 2017-től érvényes vizsgakövetelmények részletes leírásában a kompetenciákon érthettük eddig közép- és emelt szinten egyaránt a

- Szövegértést (= Míg a 2017-es követelményrendszerben benne volt, addig a 2024-es várható követelményekből már a CD-ROM felhasználói ismerete már eltűnt, továbbá *A cél, a kommunikatív kontextus meghatározása, a szerzői vélemények, álláspontok*

felismerése, rekonstruálása, értékelése írott megnyilatkozásokban kompetenciarész is teljesen kimaradt, illetve emelt szinten még a *Fogalmak értelmezése, meghatározása, összehasonlítása történeti kontextusokban is*, továbbá a *Fogalmak változó érvényességéből következők megfogalmazása (pl. a köznyelvi norma alakulása, az irodalmiság fogalmának változásai)*;

- Írásbeli szövegalkotást;
- Szóbeli szövegalkotást, beszédet;
- Fogalomhasználatot.

A kompetenciákat követi elsősorban a magyar nyelv, majd az irodalom ismeretkörök érettségi vizsgakövetelményeinek meghatározása.

A magyar nyelv tekintetében az alábbi témakörök maradtak meg – illetve egy változtatáson és egy bővítésen kívül –, a következők szerint alakultak a témakörök:

- Kommunikáció (= *A Pragmatika* ismeretkörének követelményeiben az emelt szintű vizsgából kimaradt a „Deixis” tananyag, valamint *A tömegkommunikáció* ismeretköre bővült *A főbb médiumfajok ismerete; Az internetes felületek mint kommunikációs csatornák*, valamint *A reklámok funkciója, működése, hatása* témakörökkel, továbbá kimaradt a *Néhány tömegkommunikációs műfaj* témája.)
- A magyar nyelv története (= *A nyelv mint történeti képződmény* című ismeretkör középszintű vizsgakövetelményében *A szókészlet változása a magyar nyelv történetében* váltotta a korábbi *Nyelvi változások felismerése a jelenkorban és múltban, példák alapján* című témakört. Továbbá emelt szinten módosították a *Szinkrón és diakrón nyelvszemlélet-et* a *Szinkrón és diakrón kutatási módszer-re*, valamint beiktatták az *Összehasonlító nyelvszemlélet: nyelvünk helye a világban* című követelményt is. A *Nyelvművelés*

ismeretkör a 2020-as Nat alapján készült érettségi vizsgakövetelményekből teljes mértékben kimaradt.)

- Ember és nyelvhasználat (= *Az Ember és nyelv ismeretkör emelt szintje bővült Az emberiség információs forradalmi és A nyelv és a kultúra viszonya* című ismeretekkel. Az *Általános nyelvészet* emelt szintjéből kikerült *Az anyanyelv és más, tanult, ismert nyelvek jellemző tulajdonságainak összehasonlító megfigyelése* című anyagrésze. A *Nyelvváltozatok* ismeretkör középszintű anyagrészeit alapvetően összevonták, komoly változás nincs, azonban az emelt szintű követelményben sok korábbi elvárással szemben egyetlen plusz követelményrész szerepel, az *Egy adott nyelv-járási terület és a nyelvi norma eltérései*. Az 2017-es érettségi vizsgakövetelményekben szereplő *Nemzeti-ségi nyelvhasználat és határon túli magyar nyelvűség* témáit beintegrálták a *Nyelv és társadalom*, valamint az újabb szegmensekkel bővülő *Nyelv és politika, nyelv-művelés* ismeretkörökbe.
- A nyelvi rendszer (korábban: A nyelvi szintek) (= *A nyelv mint jelrendszer* ismeretkörrel bővült a témakör. A *helyesírás* ismeretköre teljes mértékben kimaradt. Az Alaktan és szótan emelt szintű követelményei között helyett kapott a *Szófajváltás, többszófajúság, átmeneti szófajok*. A *Mondattan* ismeretkör emelt szintű követelményeibe bekerültek a *Mondatok elemzése szerkezeti vázlatlaltal, a Rendszermondattal, szövegmondattal, valamint A szinteződés, tömbösödés a mondatban*.)
- A szöveg (= *A szöveg és a kommunikáció* középszinten *A szöveg fogalma, jellemzői* témával bővült, emelt szinten viszont csak *A szövegek jellemzőinek rendszerezése* maradt téma. A szöveg szóban és írásban emelt szintű követelményeiből *A szövegfonetika jelentősége, funkciója (hangsúly, hanglejtés, hangerő, szünet, beszédtempó)* kikerült. A Szövegértelmezés ismeretkör középszinten *A szövegfonetikai eszközök és az írásjelek szerepe a szöveg értelmezésében*, emelt szinten pedig *A szöveg és a szöveget kiegészítő nem szövegszerű elemek (kép, ábra, táblázat, tipográfia) kapcsolata* anyagrésszel bővült. Az intertextualitás emelt szintjére behúzták *A szövegek transzformációi: pl. mém* témát.
- A retorika alapjai (= A nyilvános beszéd középszintű követelményeiben helyett kapott *A tanulók életével, mindennapjaival összefüggő nyilvános megszólalások – a kiselőadás és a vizsgafelelet felépítése, Az állásinterjú [egy másik ismeretkörből került át], A szónoki beszéd fajtái [tanácsadó beszéd, törvényszéki beszéd, alkalmi beszéd] és jellemzői*, valamint az emelt szintű követelményeibe bekerült a *A szójáték és a retorika*.) *Az Érvelés, megvitatás, vita* követelményeinek emelt szintű követelményei közül *A legfőbb érvelési hibák* átkerült a középszintű vizsgarészre. *A szövegszerkesztés eljárásai* rész kikerült az elvárásokból.
- Stílus és jelentés (= *A Szóhasználat és stílus* emelt szintű részébe bekerült a *Stílusparódia*, amely a korábbi *Jelentésszerkezet, jelentéselem, jelentésmező, jelhasználati szabály* és a *Denotatív, konnotatív jelen-*

tés követelményeket váltotta. A *Stílus*eszközökben az emelt szintről középszintre tevődött át a *Hangszimbólika*. *Hangutánzás, hangulatfestés*, valamint középszinten bővült a *Szóképek: hasonlat, metafora, megszemélyesítés, szinestézia, metonímia, szinekdoché; összetett szóképek: allegória, szimbólum felismerése, elemzése és értelmezése szépirodalmi és egyéb szövegekben* témával. A *Stílusréteg, stílusváltozat* emelt szintjéről kimaradt *A tudományos és a szakmai stílus sajátosságai*.)

- Digitális kommunikáció (= A 2020-as Nat-ra épülő érettségi vizsga követelményrendszerében jelent meg először.)

Az irodalom vizsgakövetelményei túlnyomórészt megváltoztak. Az eddig megszokott kötelező életműveken kívül több más szerző életművével bővültek az irodalom tematikai egységei. Az irodalom tekintetében az alábbi témakörök maradtak meg (vagy adott esetben tematikai megnevezésük):

- *Művek a magyar irodalomból I. Kötelező szerzők*, amely a 2020-as Nat szerint az *Életművek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők* megnevezést kapta (= Az eddig kötelező 6 szerző kívül [Ady Endre, Arany János, Babits Mihály, József Attila, Kosztolányi Dezső, Petőfi Sándor] még négy szerzővel bővült a témakör: *Herczeg Ferenc, Jókai Mór, Mikszáth Kálmán, Vörösmarty Mihály*.)
- *A Művek a magyar irodalomból II. Választható szerzők* helyett a *Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból a 18. század végéig. Választható szerzők* témakörbe tartozó ismeretekről kell számot adniuk tudásukról a diákoknak (= A szerző szerinti felsorolást szerzők és korszakok szerint felsorolásra módosították.)
- Portrék, metszetek, látásmódok a 19–20. század magyar irodalmából. Választható szerzők
- Művek a világirodalomból
- Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki és kárpátaljai irodalomból
- Színház és dráma
- *A Művek a magyar irodalomból III. Kortárs szerzők* című egység *Művek a kortárs magyar irodalomból* címet kapta
- az Nat szerinti érettségi rendszerben egy 8. témakörrel is bővült a vizsgarendszer, méghozzá *Az irodalom határterületei* VAGY *Regionális irodalom* címmel ellátott tematikai egységgel.

Az ismeretkörhöz tartozó *Értelmezési szintek, megközelítések* című rész a következőképpen alakult:

- *Témák, motívumok* tematikai egység – *Témák, motívumok, toposzokra* változtatták;
- Műfajok, poétika;
- Korszakok, stílustörténet;
- Irodalomtörténet.

A 2024-től érvényes vizsgaleírás

A továbbiakban megnéztük, hogy a magyar nyelv- és irodalom középszintű vizsgakövetelményeiben hogyan épül fel

A) Az írásbeli dolgozat pontszámainak összesítése

Szövegértési-nyelvi feladatsor		40 pont
Irodalmi feladatlap		20 pont
Műértelmező szövegalkotás	Tartalmi minőség	30 pont
	Nyelvi minőség (Szövegszerkezet 5 pont. Nyelvi igényesség 5 pont)	10 pont
Helyesírás		-8 pont
Íráskép		-2 pont

B) A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői

1. Magyar nyelvi tételsor

Témakörök	Kommunikáció	A magyar nyelv története	Ember és nyelvhasználat	A nyelvi rendszer	A szöveg	A retorika alapjai	Stílus és jelentés	Digitális kommunikáció
Tételek száma (legalább-legfeljebb)	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	2-4	1

2. Irodalom tételsor

Témakörök	Tételek száma
1. Életművek. Művek a magyar irodalomból. Kötelező szerzők	10
2. Szerzők, művek, korszakok a régi magyar irodalomból, a 16-18. századból. Választható szerzők	1
3. Portrék, metszetek, látásmódok a 19-20. század magyar irodalmából. Választható szerzők	2
4. Metszetek a 20. századi délvidéki, erdélyi, felvidéki, kárpátaljai irodalomból	1
5. Művek a kortárs magyar irodalomból	1
6. Művek a világirodalomból	2
7. Színház és dráma	2 (Egy tétel a magyar irodalomból, egy tétel a világirodalomból)
8. Az irodalom határterületei VAGY Regionális irodalom	1

C) Értékelési kritériumok és pontszámok

Tartalmi minőség – irodalomból összesen 25 pont, magyar nyelvből összesen 15 pont a következő kritériumok mérlegelésével:	Irodalmi, nyelvi, kulturális tájékozottság
	Tárgyi tudás
	Szövegismeret, szövegértés
	Feladatmegoldó képesség
	Gondolatgazdagság
	Önálló vélemény
Nyelvi minőség – a két feleletre összesen 10 pont a következő kritériumok mérlegelésével:	A feladat kifejtettsége
	Rendszerezés, lényegkiemelés
	Logikus gondolatmenet
	Világos, tagolt szöveg- és mondat szerkesztés
	Megfelelő szókincs, szóhasználat
	Érthető előadásmód

Az emelt szintű vizsgánál A szóbeli tételsor tartalmi és formai jellemzői és Az értékelés szempontjai részek alapvetően nem változtak, azonban a pontszámok tekintetében vannak eltérések, valamint a követelményrendszer sokkal nagyobb tudástárból kéri számon a tanulók ismereteit.

Részletek:

https://www.oktatas.hu/koznevelas/erettsegi/kozismereti_vizsgatargyak_2024tol

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2012-es Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2017/magyar_nyelv_es_irodalom_vk.pdf

Részletes érettségi vizsgakövetelmények a 2020-as Nat alapján:

https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/erettsegi/vizsgakovetelmenyek2024/magy_nyelv_es_irod_2024_e.pdf